

РОЗДІЛ 4

Практичні рекомендації з підготовки інвестиційних проєктів

4. Практичні рекомендації з підготовки інвестиційних проєктів

Міжнародні і місцеві фінансові установи готові **активно взаємодіяти з приватними компаніями в Україні, які зацікавлені в реалізації проєктів в енергетичній сфері**, надаючи фінансування для підтримки функціонування енергетичної системи та розвитку нових енергетичних ініціатив.

Проєкти, що фінансуються через фінансові інституції, **повинні відповідати вимогам банківської придатності (bankability)** та мати вимірюваний позитивний ефект від реалізації.

Додаткові вимоги до проєктів можуть включати:

- створення нових робочих місць
- збільшення податкових надходжень
- поліпшення екологічної ситуації
- сприяння розвитку місцевої інфраструктури та позитивні зміни в енергетичному секторі.

Рекомендується вже на початкових етапах підготовки проєкту визначити потенційні джерела фінансування (міжнародні фінансові інституції, українські банки, приватні партнери) та структурувати проєкт відповідно до їхніх вимог

Ключові етапи процесу отримання фінансування

На сьогоднішній день міжнародні фінансові інституції зацікавлені у фінансуванні великих інвестиційних проєктів, що реалізуються як приватними так і державними компаніями в енергетичному секторі (з бюджетом понад \$20 млн. Для фінансування менших проєктів підприємства зазвичай співпрацюють з фінансовими посередниками на українському ринку – комерційними банками. **Можливе отримання фінансування** як окремого проєкту (**project finance**), так і фінансування отримане на компанію із розрахунків операційних та фінансових показників існуючого бізнесу (**корпоративне фінансування**).

При отриманні **проєктного фінансування ключову роль відіграють показники самого проєкту** (планова потужність, економічні показники тощо), а в разі **корпоративного фінансування – показники компанії** (прибутковість, структура та розмір капіталу позичальника, боргове навантаження тощо). Загалом доступні обидва варіанти фінансування: боргове та акціонерне.

Процес **отримання фінансування** від банків може тривати **від кількох місяців до року, в залежності від складності проєкту**. Зазвичай термін отримання фінансування від українських банків є коротшим, ніж від міжнародних фінансових інституцій.

Рекомендується визначити джерела фінансування, враховуючи часові рамки та потреби проєкту, щоб забезпечити своєчасне та ефективне залучення необхідних ресурсів

Після виконання основних вимог до відповідності, процес прийняття рішень зазвичай складається з трьох основних етапів:

01

Попередній огляд концепції та її затвердження кредитним комітетом фінансової організації

02

Оцінка та перевірка бізнес-плану (техніко-економічного обґрунтування)

03

Фінальне затвердження, що веде до рішення щодо надання або відмови в фінансуванні

Для успішного проходження кожного етапу компанії-заявнику необхідно:

- мати чітко розроблену інвестиційну пропозицію з технічними та фінансовими обґрунтуваннями;
- продемонструвати досвід виконання подібних проєктів або залучити стратегічного партнера з досвідом (у разі його відсутності у компанії-заявника);
- розуміти специфіку українського ринку енергетики;
- мати надійних партнерів: проектувальників, постачальників обладнання, виконавців послуг з будівництва і монтажу обладнання тощо

Вимоги до інвестиційних пропозицій і пов'язані етапи

- Щоб проєкт був розглянутий фінансовими установами для фінансування, він повинен відповідати таким **ключовим вимогам**:
 - Проєкт повинен реалізовуватись в Україні.
 - Мати перспективи для отримання прибутку.
 - Відповідати попиту на енергетичні послуги або продукти та мати науково обґрунтований технічний підхід.
 - Сприяти розвитку місцевої енергетичної інфраструктури і економіки в цілому.
 - Відповідати екологічним стандартам і вимогам енергетичної безпеки.
 - Бути ініційованим фінансово стабільною компанією, що має відповідну організаційну здатність та/або досвід для реалізації проєкту (в разі надання корпоративної позики, а не проєктного фінансування).
- **Інвестиційні пропозиції повинні містити такі основні елементи:**
 - **Організаційна компетенція** – включаючи інформацію про спонсорів, поточних та майбутніх акціонерів, фінансовий стан, управлінські та технічні аспекти (наявність відповідної інфраструктури, погоджених умов тощо).
 - **Ринковий потенціал** – опис обсягу ринку, конкурентного середовища та комерційної моделі для отримання доходу, а також опис правового поля та регуляторних вимог для енергетичної галузі, які впливають на фінансові показники компанії.
 - **Технічна доцільність** – технічний підхід, операційні витрати, якість і надійність технологій, а також екологічні заходи.
 - **Інвестиційний профіль** – структура фінансування, рентабельність проєкту та очікуваний термін повернення інвестицій.
 - **Контекст країни та вплив на розвиток** – підтримка з боку уряду, регулювання енергетичної галузі та внесок у розвиток енергетичного сектору.
 - **Ризики** – ідентифікація та алгоритми нівелювання ризиків проєкту.
 - **Таймлайн** – план реалізації проєкту з чітким визначенням ключових етапів.
- **Після початкового огляду концепції, наступним етапом є глибока оцінка бізнес-плану та/або техніко-економічного обґрунтування проєкту, що включає перевірку можливих ризиків і переваг реалізації.**

Рекомендовані кроки

Для отримання фінансування від міжнародних фінансових інституцій та/або комерційних банків необхідно підготувати **належно структуроване техніко-економічне обґрунтування (ТЕО)**. Воно має продемонструвати **життєздатність проєкту**, врахувати ризики та відповідати вимогам інвесторів/фінансових інституцій. **Нижче наведено структурований підхід до підготовки ефективного ТЕО:**

- Розпочніть з **Резюме проєкту**, яке дасть короткий огляд і чітко формулювання цілей проєкту (наприклад, будівництво нової електростанції, модернізація існуючої інфраструктури, перехід на відновлювані джерела енергії). Воно повинно включати мету та очікувані результати, ключові фінансові показники, такі як чиста приведена вартість (NPV) та внутрішня норма рентабельності (IRR), короткий опис цільового ринку та загальний графік реалізації.

- Далі надайте **Опис проєкту**, в якому детально пояснені передумови, обґрунтування та масштаби проєкту. Включіть інформацію про місцезнаходження, інфраструктуру та ролі зацікавлених сторін у проєкті. Відповідну інформацію про компанію, що планує реалізацію проєкту, її досвід, компетенцію, залучений персонал до реалізації проєкту.

Рекомендується мати в управлінні працівників з відповідним досвідом реалізації подібних проєктів та зазначити такий досвід в описі проєкту

- Аналіз ринку** є важливим для оцінки ринкової ситуації та попиту. Включіть огляд розміру ринку та тенденцій зростання, проаналізуйте конкуренцію та визначте можливості для зростання, надайте прогнози, побудовані на релевантних даних.

Рекомендується здійснити детальний комерційний аналіз, який визначає майбутніх споживачів продукції. Доречно мати в наявності підписані листи-наміри чи інші документи про взаєморозуміння з потенційними споживачами

- Розділ **Правова та регуляторна база** має містити інформацію про всі необхідні дозволи та ліцензії функціонування на ринку електроенергії України, оформлення прав оренди/власності на базові складові проєкту, визначати ролі та обов'язки інституцій та оцінювати можливі правові ризики.

Рекомендується на ранніх стадіях проєкту розробити чітку комунікаційну стратегію для публічних обговорень з громадами та дотримуватися її

- У розділі **Технічне обґрунтування** опишіть технічний дизайн і технології, що будуть використані (вибір технологій та обладнання). Розробка технічних схем і структур проєкту (технічних умов проєкту), зокрема розрахунок планової потужності, продуктивності та очікуваного терміну служби обладнання. Чітко обґрунтуйте та опишіть взаємодію з оператором електричних мереж, умови підключення, заключення контрактів, проходження сертифікаційних тестів тощо. Оцініть придатність місця реалізації, опишіть альтернативні технічні рішення та поясніть, чому була обрана заявлена модель реалізації проєкту. Так, для проєктів будівництва ВЕС важливо проведення вітрового моніторингу (вимірювання швидкості та напрямків вітра з урахуванням сезонних змін). Визначте потенційні технічні ризики і запропонуйте стратегії їхнього пом'якшення.

Необхідно врахувати, що у деяких фінансових організацій є заборона на фінансування закупівлі обладнання, виробленого в певних країнах. Також існують обмеження на фінансування певних технологій, виходячи з їх впливу на навколишнє середовище (викопне паливо, видобуток корисних копалин та інші). Зазвичай ці обмеження публікуються на відповідних сайтах фінансових організацій.

У разі залучення фінансування від міжнародних фінансових інституцій рекомендується залучати міжнародних інженерів-консультантів на ключові технічні етапи, що спростить процес проходження due diligence

- Фінансовий аналіз** має включати детальну розбивку доходу та витрат проєкту, зокрема капітальні витрати (CapEx) та операційні витрати (OpEx). Окресліть джерела фінансування, такі як власний капітал або кредити, і розрахуйте ключові фінансові показники, такі як NPV, IRR та ROI. Додайте аналіз чутливості, щоб показати, як проєкт буде працювати за різних умов, та надайте детальний прогноз грошових потоків. Фінансові показники проєкту мають бути прибутковими, проте може не бути чітко визначених критеріїв, і проєкти оцінюються з

урахуванням не тільки фінансових, але й інших нефінансових вигод, таких як екологічний, соціальний чи інфраструктурний вплив.

У разі залучення фінансування від міжнародних фінансових інституцій рекомендується залучати досвідчених аудиторських/консалтингових компаній для розробки чи експертизи фінансової моделі, що спростить процес проходження due diligence

- Включіть розділ **Економічного впливу**, щоб підкреслити більш широкі вигоди проєкту. Проведіть аналіз витрат і вигод (СВА), оцініть кількість робочих місць, які можуть бути створені.

Рекомендується узгодити проєкт з регіональними або національними пріоритетами розвитку, щоб підкреслити його відповідність стратегічним цілям та забезпечити додаткову підтримку з боку державних органів та зацікавлених сторін

- Оцінка екологічного та соціального впливу** є надзвичайно важливою, особливо для отримання фінансування від міжнародних фінансових інституцій. Оцініть екологічні наслідки, такі як вплив на повітря, воду та біорізноманіття, а також соціальні наслідки, включаючи вплив на громади та питання можливої необхідності переселення місцевого населення. Підтвердіть відповідність стандартам екології та соціальних питань міжнародних фінансових інституцій і запропонуйте план стійкості, що забезпечить довгострокові вигоди від реалізації проєкту.

У разі залучення фінансування від міжнародних фінансових інституцій рекомендується провести ESIA (оцінка впливу діяльності компанії на навколишнє середовище за міжнародними стандартами)

- Необхідно також провести **Оцінку ризиків**, щоб визначити фінансові, технічні, ринкові, екологічні, соціальні та воєнні ризики. Оцініть їхній потенційний вплив і ймовірність, а також розробіть стратегії їхнього пом'якшення або управління.

Рекомендується здійснити страхування ключових етапів реалізації проєкту (логістика необхідного обладнання, монтажні роботи тощо)

- Презентуйте чіткий **План реалізації**, що включає графік з ключовими етапами, стратегію закупівель, яка відповідає вимогам міжнародних фінансових інституцій, а також систему моніторингу та оцінки з визначеними ключовими показниками ефективності (KPI).

Орієнтовні середні терміни реалізації Green Field проєктів для ВЕС становлять 4-5 років, з них 2-3 роки – розробка (підготовка) проєкту, до 1 року – залучення фінансування, 1-2 роки – етап будівництва.

- Насамкінець, включіть розділ **Додатків**, до якого увійдуть підтримуючі документи, такі як детальні фінансові моделі, технічні креслення, ринкові дані та правові документи.

Ключові рекомендації

01

Відповідність ТЕО пріоритетам інвестора, зокрема стійкості та соціальним вигодам

02

Усі прогнози та припущення повинні бути підкріплені надійними даними

03

Використання чіткої та професійної структури з візуальними матеріалами для підвищення зручності сприйняття

Дотримуючись таких рекомендацій, техніко-економічне обґрунтування відповідатиме вимогам міжнародних фінансових інституцій та комерційних банків, що значно підвищить шанси на отримання фінансування та успішну реалізацію проєкту.